









### Kręcą się miliardy na orbicie — nad kwitnącymi polami, łąkami i lasami

# Białe i zielone

Za białe — zielone, a za nie — wiadomo — prawdziwe złote. Kręcą się miliardy na orbicie, która nie jest gdzieś w pusztych obłokach, ale tu — na ziemi, nad kwitnącymi polami, łąkami i lasami. Ostatecznie wszystko trafia na konta — nasze i wasze, prywatne i państwowe. Ludzie obracają ciężką goławką, a ona rządzi ich losem i marzeniami. Takie jest codzienne życie

Podobnie bywa w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Bielsku Podlaskim, gdzie w nurcie białej rzeki łatwo dostrzec lustrzane odbicie różnych spraw i kolorów. Zakład, podobnie jak inne, jest uwikłany w ekonomiczne i społeczne problemy. Jednak tutaj nikt nie narzeka i nie wygłasza już na wstępie litani skarg na wszystkie i wszystkie. Bo nie ma tego i owego, nie dowiedli, nie kupili, to brak maszyn to detali, a źródło surowca zaczęło nieco wysychać, co musi martwić i tego który produkuje i tego co konsumuje mleczny płyn oraz smakowitą galanterię.

Krótką wizytówką OSM: roczny przerób — 133 mln litrów mleka, wpływ — 6,5 miliarda złotych (dotacje w ub. roku — 4,5 miliarda, nie milionów). Specjalizacja jest tu mleko w proszku — 10 tys. ton rocznie, niemal trzy czwarte na eksport (głównie do Japonii, Australii, Algierii, Tunezji i Egiptu). To jest właśnie chluba załogi, bo bądź co bądź 9 milionów dolarów piechoty nie chodzi, a mimo największego pod tym względem eksportera w kraju — zobowiązuje i nobilituje. Gdyby tak wszyscy producenci... ale to tylko teoria.

#### Kiedys był boom

— Mieliliśmy dużo szczęścia — mówią nam w Bielsku — bo inwestycyjny boom w latach 1974/75 nie ominął naszego miasta. Wówczas zdecydowa-

wano się na budowę dziewięciu proszkowni mleka w kraju. Zielenie otrzymała firma włoska, maszyny dostarczyli Duńczyk, tylko oczyszczalnia miała rodzimych rodaków. Można powiedzieć: luksum pod każdym względem! I jakie tempo: w 9 miesięcy powstał cały kompleks (z zapleciem energetycznym, magazynem i chłodnią). Dobry interes, bo taka inwestycja można było spłacić gotowym produktem w ciągu 1,5 roku, a faktycznie — stopniowo i systematycznie — zwracano pieniądze przez 10 lat. Teraz jest „czysty” rachunek.

No dobrze, ale przecież wszystko co krajowe i importowane starzeje się, wymaga remontów, typowych części zamiennych. Kiedys kończy się szczęście, a zaczyna już schody. — U nas — twierdzą bielszczanie — proszkownia pracuje nadal na wysokich obrotach, nie wymagała modernizacji, ani ciągłych dostaw elementów wymiennych. Radzimy sobie ze wszystkim — tym bardziej, że na koniec laty zawsze trochę złotych i złotych, co pozwala zespołowi spać spokojnie, a właściciel — pracować pełną parą. A kto pracuje — ten ma. Do ideału jeszcze daleko, to rozumieli. Zaden zakład nie omija kłopoty, stresi, bzdurne przepisy. Ale biały proszek sypie się nadal, zbyt jest zapewniony, dopływ gotówki — także. Więc nie ma co narzekać na tych co na górze i dole. Po prostu trzeba

być aktywnym w każdej sytuacji i radzić sobie na co dzień.

#### Płynię woda, płynię...

Mleko — ten najcenniejszy pokarm zawiera aż 89 proc. wody. Do jego przetwarzania trzeba również bardzo dużo wody i energii. Czy więc ma pełne uzasadnienie przerób surowca (własząca odtuszczonego) na proszek? W Bielsku Podlaskim zdziwili się, gdy ktoś zgłasza takie wątpliwości. A eksport, dewizy, dobra marka? Czy byłaby ta OSM bez proszkowni? Mamy zakładki, znamy tylko w okolicy, z furą kłopotów i rozterek. A tak — czółowka krajowa, medale, zaszczyty i duże pieniądze. Chude mleko — tusty interes, czyli prawidłowo, akurat tak jak trzeba.

Płynię biały płyn sicią przewodzi. W temperaturze około 60 stopni i podciśnieniu zostaje odparowana część wody; powstaje koncentrat podobny do mleka w puszkach. Gesty produkt podaje się następnie pompą do wieży suszarniczej. Tutaj, w temperaturze 192 stopni C, dysk rozpryskuje go na „mgiełkę”, która — opadając na dno — ulega wysuszeniu. Ciepło działa krótko, nie powoduje zmian biologicznych. Proste? Oczywiście. Korzystne? Na pewno.

Kilogram zawiera: jedną trzecią białka, około 55 proc. laktozy, 1,5 proc. tłuszczu, sole mineralne i witaminy. Z 11 litrów mleka odtuszczonego powstaje kilogram proszku, który jest używany do sporządzania koncentratów spożywczych oraz na paszę. Trwałość — pół roku, a nawet dłużej. Z surowca, który nie zostałby spożytkowany na inne produkty (nadmierz w zakładzie powstaje towar eksportowy, chętnie kupowany przez przedstawicieli firm handlowych\* z wielu krajów

#### Białe piany i śmietany

Ten mianik sielankowy obraz, malowany na prawdziwie białym tle, zaczyna szarzyć i tracić kontury, gdy przechodzimy do innych tematów. Proszkownia jest przecież częścią zakładu, kto wie czy najważniejszą — zależy przez jak przymat patrzy się na problem. Dla rzesz konsumentów ważne jest przede wszystkim to, co da się zjeść ze smakiem i pożytkiem. Na

\* Ciąg dalszy na str. 4

Grup jest siedem: „Sokoły”, „Filolalki”, „Orleto”, „Żaczki”, „Stokrotki”, „Słoneczni” i „Pole Maki”. Te barwne nazwy kryją jednak smutne fakty: tylko dwie i pół grupy to dzieci, którym faktycznie Państwowy Dom Dziecka przysługuje, tyleż — z upośledzeniem lekkim oraz dwie ze średnim, czyli tzw. grupy życia. Od 7 lat trwa remont internatu przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, gdzie powinny one przebywać, zamiast blokować miejsca dzieciom czekającym w długiej kolejce, które — zgodnie z wyrokiem sądu — nie powinny dłużej przebywać w groźnym dla ich zdrowia psychicznego i fizycznego otoczeniu.

#### JUBILEUSZ

Tymczasem łomżyński Dom Dziecka już teraz świętuje swoje 60-lecie, a uroczystości zostały wyznaczone na 11 czerwca br. Powstał w roku 1928 jako Ochronka dla Sierot Zgromadzenia Sióstr Sarytek i mieścił się przy ul. Bernatowicza. Ewakuowany na czas II wojny do Grodna — wrócił po wyzwoleniu, powiększony o sieroty wojenne, na Stary Rynek, a stamtąd powędrował do budynku bez wygód przy dzisiejszej ul. Wojska Polskiego, gdzie oczekiwał się upaństwowienia w roku 1952. Nową siedzibę, już przystosowaną do potrzeb placówki opiekuńczo-wychowawczej, otrzymał w r. 1973.

W r. 1978, wobec usytuowania w nim Pogotowia Opiekuńczego, stał się Zespołem Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych. W 1979 r. nastąpiło nadanie mu imienia Janusza Korczaka. Rok 1980 przyniósł mu szandar — dar społeczeństwa Ziemi Łomżyńskiej, a w 1985 r. powstał Komitet Opiekunów, który koordynuje współpracę PDD z 65 zakładami, instytucjami i organizacjami. Owocuje ona wszechstronną pomocą wychowankom — od wypoczynku po fundację książeczek mieszkaninowych i ułatwienia w użytkowaniu pracy.

Od początku istnienia przez łomżyński Dom Dziecka przewinęło się (od kilkorga w Ochronce po 126 dzisiaj) 1430 wychowanków. Za pośrednictwem samorządu — sami decydują o wielu sferach życia w swoim wspólnym domu. Podobnie jak społeczne sieroty zambrskie — pracują w różnych sekcjach zainteresowań (tu: kulturalno-owiatowej, gospodarczej, naukowej, sanitarnej, sportowej i dekoracyjnej). Zespół artystyczny wychowanków krzewi folklor kurpiowski (zdobywa w przeglądach nagrody), a wszyscy — dzięki pieczołowitości wychowawców — pielęgnują narodową tradycję, co znajduje odzwierciedlenie w dorocznym wojewódzkich wystawach artystycznych obrzędowych: ozdób choinkowych i pisanek. Każdy dzień bowiem przebiega tu (bo może — w odniesieniu do wszystkich dzieci) w myśl Korczakowskiej zasady: godnie żyć dziś i jutro jako goście na niepokojonym obywateli nie tylko kraju, ale i regionu.

Z okazji jubileuszu składa się gratulacje i życzenia. Życzymy tym dzieciom z obu Domów pogodnego dorastania i łagodności świata dorosłych.

STEFANIA HENCZEŁOWA

acyjna ma do dyspozycji cały system boisk sportowych, a artystyczna — pod kierunkiem Haliny Radziejewskiej — do wypełnienia programy wszelkich obchodów (aż dziw, że nie uczestniczy w przeglądach wojewódzkich, i to w różnych kategoriach).

Kołem komputerowym kieruje informatyka z wykształcenia, pedagog z wyboru — Celina Piszczakowska. Prowadzi trzy zespoły 4-osobowe, a byłoby chętniej jeszcze raz tyle, tylko że miejsca i sprzętu nie staje. W sekcji

— Kiedy przyszedł tu cztery lata temu — mówi dyrektor PDD w Zambrowie, Jadwiga Paździor — trudno było te dzieci do kupy pozbierać i przywrócić im równowagę. Czernastolaki nie chcieli kontynuować nauki, młodzież uważała, że pułapem ich możliwości szkolnych jest trójka, trzynastoro było „na ucieczkę”. Jeszcze do końca z tych kompleksów nie wyszli, bo kilkuletnich zaniedbań nie da się nadrobić tak szybko, ale już na przykład na półroczu tylko dwóch uczniów od nas miało oceny niedostateczne, a wielu przynosi czwórki i piątki. Oczywiście, jest to efekt naszej pomocy w poszczególnych przedmiotach, ale także współpracy z nauczycielami. Teraz często z miasta dzieci przychodzą pytać, jak rozwiązać zadanie...

Świeżo ukończony remont racjonalizował przeznaczenie i układ pomieszczeń. Każda grupa ma swoją łazienkę, uczelnia z pomocami dydaktycznymi i telewizorem czarno-białym. Wspólna mała sala widowiskowa i dyskoteka (swiatła i wideo to prezent na Dzień Dziecka '88 i se'retarza KW PZPR, Mieczysława Czerniawskiego), podprężna kuchnia do świętowania grupowych uroczystości, biblioteka i świetlica (kto wpadł na przedwiośnie pomysły utworzenia w obiekcie zamkniętego punktu wyborczego?), a wkrótce otrzymają pomieszczenie do tenisa stołowego. W ukwieconych wnekach korytarza mogą przy stołach przyjmować wizyty. W ogóle kwiatów jest wszędzie mnóstwo, a także dekoracji plastycznych — wytworów zdolności wychowawców i wychowanków. Przede wszystkim zaś szokuje ta wszechobecna czystość.

Sekcję sprawnych rąk prowadzi Jadwiga Lepak, ale przecież nie ze swoją „grupą życia”. Sekcja sportowo-rekreacyjna „atrakcją” są wizyty i zachowania rodziców. Bywa, że laszą się na kieszonkowe (200 zł miesięcznie) swoich dzieci i ich wakacyjne zarobki, czasem robią awantury wychowawcom o niechęć dzieci do bywania w domu rodzinnym, a zdarza się i tak, że nie oddają ich po takich wizytach i nawet interwencja milicji nie pomaga, więc trzeba odwywać się do sądu. A co robić z tymi niehorakami z lekkiem upośledzeniem, którzy sobie nie radzą w szkołach zawodowych i nie ma dla nich miejsca w domach opieki społecznej, a tu, w atakach depresji, demoralizacji wychowanków różnymi trendami (np. samookaleczeniem)?

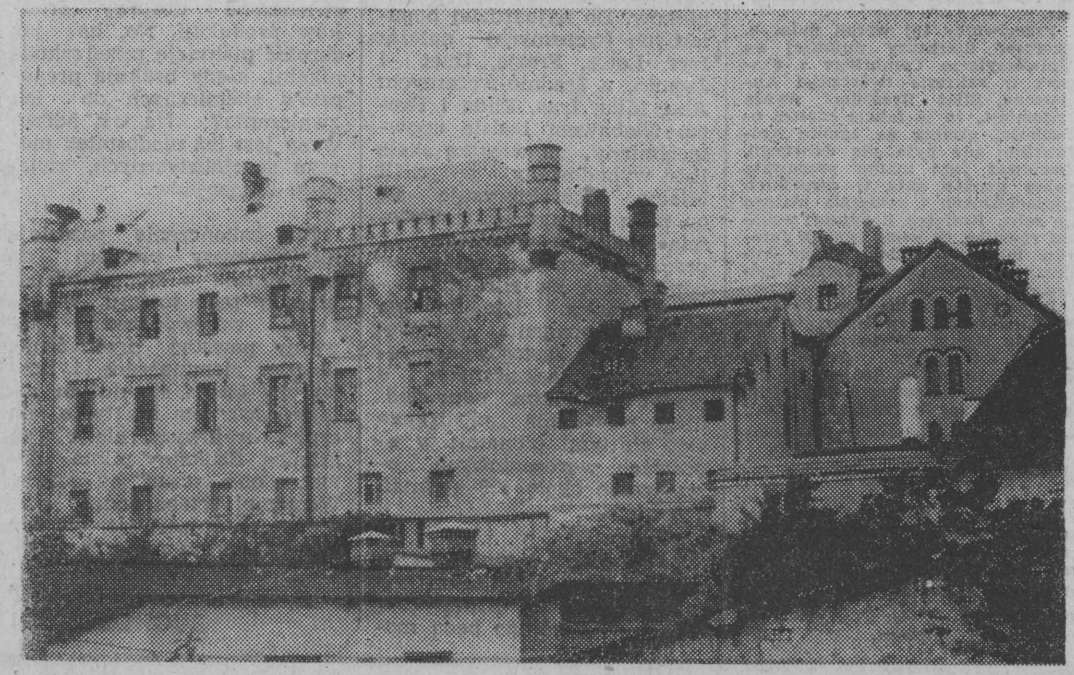
Może przy okazji 45 rocznicy istnienia Państwowego Domu Dziecka w Zambrowie, która będzie obchodzona za 3 lata, internat szkoły specjalnej — nie doczekawszy 10-lecia remontu — otworzy podwoje dla tych, którzy od roku 1982 robią z placówki opiekuńczo-wychowawczej przytułek dla „przekreślonych” przez życie. Korczak był się zdziwił...

STEFANIA HENCZEŁOWA

W 1393 r. w RYNIE Krzyżacy zbudowali zamek. W latach 1394—1422 był on siedzibą komturstwa Pierwszego komtura był Konrad Wallendorf, później Wielki Mistrz. Jemu podlegały floty rybackie, huta żelaza oraz młyn. W roku 1485 przy zamku powstała osada.

W XVIII w. Ryn stał się ośrodkiem handlu drewnem. W okresie dwudziestolecia międzywojennego była to miejscowość uzdrowiskowa. W okresie ostatniej wojny miasto zostało zniszczone o 30 proc. Po wojnie odbudowano je i obecnie stanowi znaczący ośrodek turystyki w Krajinie Wielkich Jezior Mazurskich.

Zachowanym zabytkiem jest po krzyżacki zamek z drugiej połowy XIV wieku. Kilkakrotnie w swojej historii był przebudowywany. Obecnie — nie remontowany — zamienia się w ruinę. Tekst i fot. JAN CIEŁUSZECKI



### „Kurpie” w Kosicach

W ub.r. podczas „Panoramy Kultury Czeskiej” w Koscicach gościł na Białostockim zespół piosenki i tańca „Dargow z Kosic”. Niedawno z wizytą w Słowacji br. przebywał Zespół Piosenki i Tańca Białostocki „Kurpie Zielone”. Była to 22 podróży zagraniczną, wyraźnie odmłodzonego zespołu, będącego w trakcie tworzenia nowego programu.

Bez większych kłopotów na trasie i granicy po 14 godzinach podróży dotarli do Kosic. Wąskie ulice Starówki i mnóstwo zakazów skrętu w lewo, czy w prawo utrudniły dojazd do hotelu „Strojar” należącego do zakładu „TAZ-CEMO SIROSARSTWA”, produkującego ciężki sprzęt transportowy. Właśnie w kombinacji, która swoje wyroby eksportuje do 45 krajów świata, nasza opiekunka Magdalena Fleszerowa, zaplanowała pierwszy koncert.

Odbył się on bezspornie na placu, przed główną bramą wejściową. Widownię premierowego koncertu stanowili pracownicy wchodzą-

cy na drugą zmianę i opuszczający zakład po pierwszej zmianie. Silny wiatr i padający z przewalami deszcz, utrudnił prezentację artystyczną. Pracownicy docenili jednak wysiłki młodych tancerzy i odwzajemnili się ciep-

łym przyjęciem. Debiutująca młodzież była ogromnie skłonna w czasie wykonywania układów tanecznych. Wybaczała się w tych warunkach pomyłki, które przytrafiały się nawet rytmizatorom.

Następnego dnia było wiedzanie jaskiń w Slovenskom Krase. Matka Ziemia zadrżała tęczą kolorów skal, przedziwnych rzeźb i szumem podziemnych strumyków.

Po raz pierwszy przyzwyczajono uczucie zwiedzania granicy pod ziemią, jako że jaskinie dzieli Słowacy z Węgrami.

Po południu, przed pomnikiem Klementa Gottwalda, w śródmieściu 300-tysięcznych Kosic, mieszkańcy utworzyli

Pełnospektaklowy koncert odbył się natomiast w domu kultury w Prakowcach. Wśród widzów, byli również członkowie miejscowego zespołu piosenki i tańca „Prakowca”, młodszego od „Kurpi Zielonych” tylko o dwa lata.

Eksperymentalnie zastawiony skład osobowy naszego

zespołu, z przewagą debiutantów, budził niepokój o wyraz artystyczny. Młodzież jednak nieźle sobie poradziła. Nowe swobodnie i podziękując swojemu lirycznemu i melodyjności skupili uwagę widzów. Final „Wesela kurpiowskiego” był szczególnie gorąco oklaskiwany przez wyrobioną widownię.

Kierownik artystyczny

„Kurpie Zielonych” Andrzej Dyrdal i asystująca mu Celina Kondrat, dokonali wpisu do pamiętkowej kroniki. Okazuje się, że w Prakowcach gościły grupy i zespoły folklorystyczne z różnych stron świata i stąd u mieszkańców znajomość i zainteresowanie folklorem.

Tradycyjna „zielona noc” odbyła się pod dyktando Piotra Borowika. Każdy debiutant musi z rąk seniora przejść chrzest i pasowanie na „Kurpiaka”.

Zegnamy słowackim „Nech se patrzy” i „Hey”, opuściliśmy gościnne Kosice i w strugach „kapusniaku” wróciliśmy do Białegostoku.

W historii zespołu były to prezentacje artystyczne otwierające drugi tydzień koncertów. W historii podróży zagranicznych odwrotną kolejną, jedenasty kraj, który gościł „Kurpie Zielone”.

KAZIMIERZ DERKOWSKI

## Włodzimierz CIMOSZEWICZ. Chce być oreniany według mego życia

WŁODZIMIERZA CIMOSZEWICZA, mimo gorączkowego finału wyborów wyborczych zastąpił przy obradkach w jego gospodarstwie w Ogrodnikach koło Knyshyna. Wyraził niejakie zdziwienie, gdy odwiedził go po raz kolejny dziennikarz. Początkowo nie chciał kolejnej publikacji na swój temat. „Ale skoro pan już przybył wykorzystam obojętność reportera do załatwienia pewnej sprawy. Otrzymałem parę listów i chciałbym na nie odpowiedzieć”.

Pan Edmund Kryniak ze wsi Chotory (gm. Knyshyna) chciał wiedzieć, jak sens ma dla niego w czasie kampanii wyborczej nie określał swojej przynależności partyjnej.

— To nieprawda. Obwieścił wybórze informowały o rozdziale mandatów. W wielu swych publicznych wypowiedziach mówiłem też o tym.

Dlaczego więc nie eksponowałem tej informacji? To proste. Wolę być oceniany według mego życia, postępowania i sposobu myślenia oraz mego programu. Jak wskazują wyniki pierwszej tury, wyborcy nie mieli kłopotu z rozpoznaniem przynależności i organizacyjnej kandydatów. I chociaż rozumie przyczyny takiego zachowania, mam wątpliwości czy za jakiś czas taki sposób podejmowania ważnych decyzji nie przyniesie rozczarowań.

Pan Włodzimierz sięga po kolejny list. Jego autorka jest Halina Kiryłuk z Bielska Podlaskiego. Jej właśnie chce odpowiedzieć na pytanie — czy będzie reprezentował w Sejmie interesy mniejszości białostockiej?

— Jestem Polakiem i wiem, że wielu rolników pochodzenia białostockiego wolałoby widzieć jako swego reprezentanta kogoś ze swojego grona. Zwłaszcza, że w pierwszej turze przepadło kilku ich kandydatów. Ja chciałabym reprezentować wieś i jej interesy.

Liczne spotkania z ludnością białostocką, jej imponującą kulturową kulturą wywarły na mnie silne wrażenie. Równie silne wrażenie.

Miał szczęście

W Los Angeles odbył się proces Jamesa Tabbara, który wywołał skandal w samolocie, kiedy stewardessa zobaczyła w ręce pasażera papierosa zwróciła mu uwagę, że znajduje się w salonie dla niepalących. W odpowiedzi pasażer obrzucił stewardessę wyżywkami i popchnął ją. Wyrok głosił: 15 dni więzienia, grzywna 500 dolarów i 100 godzin robót społecznych. Krewkiemu pasażerowi i tak upiekło się, gdyż za napasę na członka załogi samolotu grozi kara do 20 lat więzienia i 250 tys. dolarów grzywny. (p)

Włodzimierz CIMOSZEWICZ. Chce być oreniany według mego życia

## Listy DO REDAKCJI

### Wędrowanie za chlebem

W osiedlu przy ul. Kolejowej w Białymstoku zamieszkuje parę tysięcy osób, nie więc dziwnego, że w jednym sklepie spożywczym zawsze tłum klientów. Wśród kupujących sporo są osoby, które nie mają pieniędzy na zakup żywności. Wśród nich jest i ja, samotna matka pięcioletniego synka, który mimo choroby — musi wędrować ze mną po zakupach do odległych sklepów. Apeluję zatem do handlowców przed znakiem odległych sklepów przy ul. Zwycięstwa lub przechodząc kładką nad torami do ul. Monte Cassino czy Manifestu Lipcowego.

Ostatnio z powodu remontu tej placówki handlowej tysiące ludzi musi wędrować po chleb czy mleko do odległych sklepów przy ul. Zwycięstwa lub przechodząc kładką nad torami do ul. Monte Cassino czy Manifestu Lipcowego.

Proponuję, aby PSS otworzyła w naszym osiedlu przynajmniej jeszcze jeden

Perturbac e z gazownią

Zwracam się ze sprawą, która nurtuje odbiorców gazu w Głizyku. Mamy problem z regulowaniem należności za zużyty gaz. Inkasent wypisuje tylko jedną część przekazu — zaś pozostałe dwie musi wypełnić odbiorca gazu. Młodemu może nie sprawić to trudności, ale starsi ludzie nie mogą uporać się z prawidłowym wypełnieniem rubryk

Zamiast czyścić-brudzą!

Zwracam się do redakcji „Gazety” o pomoc w sprawie, którą mam do waszkiej redakcji. W 7 czerwca ul. Emilii Plater na Nowym Mieście w Białymstoku, zauważyłem, że bezkoczowy MPO oczyszcza szambo. Skierowałem się w stronę powstającego osiedla „Elementek” i w tym momencie minął mnie ten sam bezkoczowy z numerem bocznym „289”, który zatrzymał się w łasku tuż przy torach. Już wcześniej zauważyłem, że opróżniane są tam na dziko bezkoczowy

Hyc Par po e'cku

Jako przedstawiciel Rady Pracowniczej przy Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Elku jestem zobowiązany wyjaśnić publicznie sprawę remontu pomnikowego w Cmentarzu Wojskowym w Elku. W ubiegłym roku Urząd Miasta zamówił w prywatnej firmie wykonanie pomnikarskich wykonanie nagrobków, ale umowa nie doszła do skutku z powodu wygórowanych cen. Wobec tego ja — w porozumieniu z dyrektorem naszego przedsiębiorstwa oraz innymi pracownikami — poczuwając się do patriotycznego obowiązku — postanowiłmś wykonać nagrobki. Zrobiliśmy dwa prototypy, oba z krzyżami, ale przedstawicielka Urzędu Miasta otrzymała wersję, w której zachowała się część nagrobków. Takie było życzenie zleceniodawcy, więc nie wchodziłmś w szczegóły, co do kształtu krzyża lub gołębicy państwowej. Jakiego ma ostatecznie być, za-

decyduje polski parlament. Nam zaś chodzi o wieloletnie oskarżenie, jakie zostało rzucone — pod adresem naszego przedsiębiorstwa — przez miasto. Niezamy 23 walc, dorwawczy się do mikrofonu, zaczął wykrzykiwać obelżywe słowa. Zarzucał, że my, zatrudnieni przy nagrobkach, jesteśmy „ostozalstwi” stalnoscwa, doprowadzamy do profanacji grobów.

Nie byłem osobiście na tym mityngu, więc nie mogłem wyrazić swojego zdania. Zatem korzystam z pośrednictwa „Gazety”, aby odciągnąć się od okrzyków ze stalnizmem. Dyrektor był w tym czasie zbyt młody, żeby uświadomić go z tym okresem. Chęć rzucania kalumnie na kogós w miejscu publicznym, trzeba się liczyć z tym, że inni usłyszą te fałszywe i zechcą je sprostować.

Z poważaniem ZYGMUNT KOTOWSKI Elk

Na co idzie fundusz socjalny?

Chcę zapytać, dlaczego dzieci rodziców nie należących do związków zawodowych nie otrzymują parkek z okazji Dnia Dziecka. Tak stało się w naszym zakładzie tzn. Oddziale Drogowym PKP w Białymstoku.

Druga sprawa to brak napojów orzeźwiających w warsztatach przy ul. Wiatrakowej. Podczas przerwy wy-

Kierowco bądź dżentelmenem!

Jechalem autobusem (nr 1075) linii „19” z ul. Mazowieckiej na ul. Gajową. Było to 19 maja w godz. 14.20—14.35. Na przystanku przy tzw. galerionku obok dworca PKS środkowymi drzwiami wysiadło sporo ludzi, a przednimi tylko kilka osób. Na wejście oczekiwało około 30 osób. Niektórzy z nich, matki z małymi dziećmi, usiłowaly wejść przednimi drzwiami, ale kierowca wciągnął przycisk zatrzymujący przednie wejście, przynajmniej cztery letnie dziecko, którego matka z niemowlęciem na rękach zdążyła wejść na schody autobusu.

Postępek kierowcy spotkał się z potępieniem pasażerów, ale „dżentelmen” zareagował obelżywymi słowami, nie próbując przeprosić

sklep spożywczy. Z pewnością nie zabraknie klientów. Zadowoleni będziemy z tego nie tylko my, mieszkańcy osiedla. Spieszycy do placówek pasażerowie też nie będą tracić cennych kwadransów w kolejkach do piekarni lub nabiału. Z wdzięcznością podziękuję za taką niełatwą również ja, samotna matka pięcioletniego synka, który mimo choroby — musi wędrować ze mną po zakupach do odległych sklepów. Apeluję zatem do handlowców przed znakiem odległych sklepów przy ul. Zwycięstwa lub przechodząc kładką nad torami do ul. Monte Cassino czy Manifestu Lipcowego.

Proponuję, aby PSS otworzyła w naszym osiedlu przynajmniej jeszcze jeden

Perturbac e z gazownią

Zwracam się ze sprawą, która nurtuje odbiorców gazu w Głizyku. Mamy problem z regulowaniem należności za zużyty gaz. Inkasent wypisuje tylko jedną część przekazu — zaś pozostałe dwie musi wypełnić odbiorca gazu. Młodemu może nie sprawić to trudności, ale starsi ludzie nie mogą uporać się z prawidłowym wypełnieniem rubryk

Zamiast czyścić-brudzą!

Zwracam się do redakcji „Gazety” o pomoc w sprawie, którą mam do waszkiej redakcji. W 7 czerwca ul. Emilii Plater na Nowym Mieście w Białymstoku, zauważyłem, że bezkoczowy MPO oczyszcza szambo. Skierowałem się w stronę powstającego osiedla „Elementek” i w tym momencie minął mnie ten sam bezkoczowy z numerem bocznym „289”, który zatrzymał się w łasku tuż przy torach. Już wcześniej zauważyłem, że opróżniane są tam na dziko bezkoczowy

Hyc Par po e'cku

Jako przedstawiciel Rady Pracowniczej przy Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Elku jestem zobowiązany wyjaśnić publicznie sprawę remontu pomnikowego w Cmentarzu Wojskowym w Elku. W ubiegłym roku Urząd Miasta zamówił w prywatnej firmie wykonanie pomnikarskich wykonanie nagrobków, ale umowa nie doszła do skutku z powodu wygórowanych cen. Wobec tego ja — w porozumieniu z dyrektorem naszego przedsiębiorstwa oraz innymi pracownikami — poczuwając się do patriotycznego obowiązku — postanowiłmś wykonać nagrobki. Zrobiliśmy dwa prototypy, oba z krzyżami, ale przedstawicielka Urzędu Miasta otrzymała wersję, w której zachowała się część nagrobków. Takie było życzenie zleceniodawcy, więc nie wchodziłmś w szczegóły, co do kształtu krzyża lub gołębicy państwowej. Jakiego ma ostatecznie być, za-

decyduje polski parlament. Nam zaś chodzi o wieloletnie oskarżenie, jakie zostało rzucone — pod adresem naszego przedsiębiorstwa — przez miasto. Niezamy 23 walc, dorwawczy się do mikrofonu, zaczął wykrzykiwać obelżywe słowa. Zarzucał, że my, zatrudnieni przy nagrobkach, jesteśmy „ostozalstwi” stalnoscwa, doprowadzamy do profanacji grobów.

Nie byłem osobiście na tym mityngu, więc nie mogłem wyrazić swojego zdania. Zatem korzystam z pośrednictwa „Gazety”, aby odciągnąć się od okrzyków ze stalnizmem. Dyrektor był w tym czasie zbyt młody, żeby uświadomić go z tym okresem. Chęć rzucania kalumnie na kogós w miejscu publicznym, trzeba się liczyć z tym, że inni usłyszą te fałszywe i zechcą je sprostować.

Z poważaniem ZYGMUNT KOTOWSKI Elk

Na co idzie fundusz socjalny?

Chcę zapytać, dlaczego dzieci rodziców nie należących do związków zawodowych nie otrzymują parkek z okazji Dnia Dziecka. Tak stało się w naszym zakładzie tzn. Oddziale Drogowym PKP w Białymstoku.

Druga sprawa to brak napojów orzeźwiających w warsztatach przy ul. Wiatrakowej. Podczas przerwy wy-

Kierowco bądź dżentelmenem!

Jechalem autobusem (nr 1075) linii „19” z ul. Mazowieckiej na ul. Gajową. Było to 19 maja w godz. 14.20—14.35. Na przystanku przy tzw. galerionku obok dworca PKS środkowymi drzwiami wysiadło sporo ludzi, a przednimi tylko kilka osób. Na wejście oczekiwało około 30 osób. Niektórzy z nich, matki z małymi dziećmi, usiłowaly wejść przednimi drzwiami, ale kierowca wciągnął przycisk zatrzymujący przednie wejście, przynajmniej cztery letnie dziecko, którego matka z niemowlęciem na rękach zdążyła wejść na schody autobusu.

Postępek kierowcy spotkał się z potępieniem pasażerów, ale „dżentelmen” zareagował obelżywymi słowami, nie próbując przeprosić



# Białe i zielone

Ciąg dalszy ze str. 3

Naszemu rynekowi dzieją się rzeczy ciekawe, a jednocześnie dziwne. Jak inaczej ocenić fakty, kiedy właśnie dochodzą do głosu kwestie, które dotychczas były marginalne?

Aby wytworzyć 35 ton mlekka w proszku (na dobę) trzeba zatrudnić taką samą ilość pracowników, jak do produkcji np. pięciu ton twarogu. Za kilogram pierwszego produktu otrzymujemy 700 złotych, a cena detaliczna drugiego wynosi 150 złotych. Wieg co wybrać? Reforma nakazuje zająć się tym, co jest najbardziej intratne, bo z tego wynikać miałyby konsekwencje płacowe. Ale nasuwa się inne pytanie: czy tylko w takich kategoriach można traktować sprawę? Jeden powie — tak, drugi — ślask, czyli każdy będzie miał swoje racje.

Za eksport są oczywiście — bo jak mogłyby być inaczej — ulgi podatkowe.

Gdyby był to prywatny zakład — powiedziano nam w Bielsku — produkowałoby tylko na eksport. A tak — mamy przecież obowiązki wobec miejscowej klienteli. Tyle tylko, że przepisy są nader dziwne: leży się bowiem procentowy udział eksportu w całej sprzedaży. Oznacza to, że im większe będą dostawy na lokalny rynek — tym mniejsza ulgi w podatku dochodowym. Czy autorzy takich przepisów liczyli się ze społecznymi skutkami swych decyzji?

### Meandry codzienności

Rasowy menedżer musi dbać o obroty, zyski i dewizy. Tymczasem jak ocenić taki fakt: bielska OSM dostarcza do stolicy województwa 4 tony twarogów dziennie. Gdyby załoga — w zamian za to — zwiększyła produkcję mlekka w proszku, zyski byłyby kilkakrotnie większe (i to w dolarach). Czyli — chcąc widzieć problemy społeczne, musisz na tym tracić; ekonomiczne myślenie zachęca do czegoś innego.

W ogóle sytuacja bywa tak paradoksalna, iż nie wiadomo czego się trzymać, dryfując na fal. Ssasiadzi zakład w Siemiatyczach nie był czynny od listopada do końca marca. Surowiec trzeba było odbierać (krowy nie liczą się z żadnymi remontami) i... sprzedawać innym (m.in. OSM w Bielsku Podlaskim). Przy takich przerzutach mleka obowiązują ceny umowne, czyli bardzo korzystne. I co z tego wynika? Ano to, że w I kwartał Siemiatycze odnotowały zysk, a okolice spóździelnie — straty. Przedziwne są meandry naszej ekonomicznej rzeczywistości. Ko jest pracowy, odważny i docenia potrzeby społeczne — pewnego dnia może utonąć w białej rzecze. Jeśli liczy na okazali pomnik — myli się bardzo. Bardziej prawdopodobny będzie cichy „pogrzeb” bohatera naszych czasów.

W codziennym krzątaniu nie zawsze chodzi o sprawy z najwyższych półek. Ot, chociażby taki problem. Przedstawiciele OSM w Bielsku są zdania, że można — bez żadnego ryzyka — wykorzystać wody pochłonięte w dalszym obiegu. Inne jest stanowisko stacji sanitarno-epidemiologicznej, która wydała zakaz używania tej wody do mycia posadzek, urządzeń i sprzętów sanitarnych. Kontrolerka trwa i nie wiadomo kto ma rację. Woda jest czysta (ma tylko podwyższoną temperaturę), ale podobno... diabeł (czarownka) nie śpi i tylko czyha na nasze zdrowie. Ebynie wiecie ona do kanalizacji, a zakład pobiera wodę studzienną (od 1500 do 1700 metrów sześć, na dobę).

Bielska mleczarnia, to nie jakiś supergigant, kiedyś kaskawie głańska i wychnalany pod niebiosami, ale zakład średni, typowy. Od innych bliźniaków różni się przede wszystkim tym, że tutaj gadanie o niebieskich migdałach, zwałanie wszystkiego na karb trudności i obiektywnych i chorobie niemożności nie jest w modzie. Ludzie wykonują codziennie obowiązki cierpliwie, chociaż czasami na zebraniach, tak przy okazji wyzwała się przed innymi; mogłoby być lepiej, ale reforma ma różne podteksty, sprzeczności i nawet absurd. Jak przeskoczyły do niższe i wyższe proskody, by nie poluc sobie pewnej części ciała? Oczywiście — głowy.



W całym kraju trwa zbiór siana. Niepewna pogoda zmusza rolników do wykorzystywania każdego słonecznego dnia.

CAF — H. ROSIAK

## Tajemnicze symbole X-Y

# Jak się masz królu?

Według danych encyklopedycznych ziemiaki najwcześniej znano i uprawiano w Ameryce Południowej. Wśród Inków były one nawet przedmiotem kultu. Szybko też zadomowili się na kontynencie europejskim. Do naszego kraju zostały przywiezione przez króla Jana Sobieskiego z wyprawy wiedeńskiej. Miwały lata. Kopełuszek stał się potentatem. Nie dziwne, że szybko uzyskał miano króla upraw. Właściwie nie wiadomo dlaczego? Fakt pozostaje faktem — nowo kreowany władca pól mocno usadowił się na tronie.

W naszym regionie ziemiaki odgrywają od lat ważną rolę. Corocznie sadzimy je w znaczącym obszarze. Jest wszakże jeden szkodnik: mimo dogodnych warunków glebowo-klimatycznych uzyskujemy plony stosunkowo niskie. Do nielicznych należą plantatory zbierający powyżej 400 kwintali z hektara. Nie może być inaczej, skoro większość nie wykonuje podstawowych zabiegów agrotechnicznych; nie zawsze zapewnia się pełną ochronę przed szkodnikami. W ubiegłym roku wiele szkód spowodowała zaraza, w niektórych zaś rejonach spustoszeń dokonali groźni matkiwkowie.

W jakiej kondycji jest ziemiaki — ów samowyzwany król? Które tematy są najważniejsze? Czy możliwe jest jego „doskonalenie”? Odpowiedzi na te pytania szukałmsy w Stacji Oceny Sadzeniaków w Białymstoku. Trafiliśmy do stacycznej kwalifikacji materiału, zgodnie z obowiązującymi normami. Pod względem zdrowotności król trzyma dem z dzianka. W ubiegłym sezonie zdyskwalifikowano tylko 0,4 proc. sadzeniaków, podczas gdy w poprzednim — 1,3 proc. Wyższy był wskaźnik, jeśli chodzi o degradację do niższych klas, który wyniósł 4,3 proc. Pod względem jakości ziemiaków jesteśmy w czołówce krajowej. W tej statystyce najgorzej wypadają województwa: poznańskie, wrocławskie i rzeszowski. Najczęściej przewyżamy dyskwalifikacji są silne porażenia wirusami X i Y.

Pod nadzorem stacji znajduje się w trzech nasadzeniach województwach 9 tysięcy plantacji nasiennej. Ocena weryfikacyjną jest objęta jedna trzecia arealu — stwierdził kierownik tej placówki, Zenon WRÓBEL. Stosowane są dwie metody badań: wzrokowa; ocenia się w ten sposób tzw. próby oczkowe sadzeniaków wysadzanych we własnych szklarniach oraz serologiczna służąca do wykrywania „bezojowych” form wirusów o symbolach X, Y, S i M. Należy stwierdzić liczącemu wymagania badania rezerwowego. W zależności od zarobienia preparatu można ocenić zakres występowania tej groźnej choroby. Do przeprowadzenia próba pobiera się od 120—240 sztuk sadzeniaków, w zależności od stopnia kwalifikacji materiału nasiennego.

W naszym regionie rolnicy uprawiają dużo odmian ziemiaków. Do najbardziej popularnych (wczesnych) należą: Irys, Lotos, Frezja, Duet i Jaśmin, a średnio-wczesnych: Aba, Milla, Irga, Elida i Fauna. Niebawem będzie upowszechniana w większą skalę Ibis, wyhodowany w SFR Mieleno. Charakteryzuje się on dużą plennością, zawartością składników, trwałością i odpornością na wirusa Y oraz średnie wymagania glebowo-wodne. Po zastosowaniu zabiegów agrotechnicznych, a przede wszystkim odpowiedniego nawożenia „odwładza się” obfitymi plonami; w uprawach wdrożeniowych uzyskiwano około 400 kwintali z hektara.

Z odmian średniopóźnych rolnicy najchętniej sadzą: A-tola, Bryzę, Fale, Brdę, Cisę i Bronkę. Niedługo będą mo-

gli uprawiać Martę, rodem z Zakładu Doświadczalnego w Zamartem. Jest ona wydajna, odporna na wirusy i zarazy. Należy jeszcze dodać, że bulwy bardzo dobrze przechowują się podczas zimy. Z odmian późnych cenione są zwłaszcza: Sokół, Ceza, Stobrawa, Uran, Bzura i San. Fachowcy polecają też matkiko-odporna ziemiaki: Ibis, Elbe, Korala i Elge.

Niejedną z czytelników mógłby powiedzieć: „Coś tu nie gra”. Mamą dobrą jakości sadzeniaki, a osiągną plony poniżej możliwości. Co jest tego przyczyną? Otóż większość rolników, że względu na wysokie ceny, nie kupuje kwalifikatów. Ci, którzy zdecydowali się na to, wybierają materiał o wyższych stopniach kwalifikacji. Inni nabywają sadzeniaki od sąsiadów bądź na rynku.

Jeszcze przez wiele lat ziemiaki pozostanie silnym władcą. Ostatnio zdecydowanie rozprawił się z groźnym konkurentem — burakiem cukrowym. Sukces to wątpliwy. Sztuka polega na tym, żeby ziemiaczany areal nie powiększał się nadal; natomiast powinny wzrastać zbiory. Jest to możliwe pod warunkiem stosowania odpowiedniego materiału sadzeniowego i przestrzegania zasad agrotechnicznych. Na razie mogą pochwalic się tym nieliczni producenci.

Oczywiście, muszą być zwiększone dostawy środków produkcji. No, bo jak chronić plantacje przed szkodnikami, kiedy brakuje preparatów chemicznych do ich zwalczania? Na wsł odczuwany jest też niedostatek maszyn specjalistycznych, zwłaszcza kombajnów.

Na zakończenie pozostaje najważniejszy problem do rozwiązania — znalezienie odbiorców tego towaru. W naszym województwach powinny powstać przetwornice. Mączka ziemniaczana i inne wyroby cieszą się dużym zainteresowaniem nie tylko na rynku krajowym, ale i za granicą. Szukamy plonie dziewić, a one „rosną” na ołach. Wcześniej trzeba sporo przyniesić na inwestycje, ale odczuwany jest za darmo na tym świecie.

GRZEGORZ SUCHOŻEBRSKI

## Fachowcy — rolnikom Zwalczanie chorób zbóż

Na zbożach występują różne grzyby pasożytujące, które porażają liście, kłosa, podstawę źdźbła, źdźbło i korzenie. W celu zmniejszenia ich ujemnego wpływu na zbiory należy stosować właściwe środki zwalczające. Wskazane jest stosowanie preparatów, które zawierają substancje czynne, które zabijają grzyby. Do głównych chorób należą: mączniak prawdziwy, lamliwość źdźbła, rdze zbożowe, septorioza i pasiastost liści. Likwidujemy je za pomocą fungicydów, których dobór powinien opierać się nie tylko na znajomości ich działania, lecz również na rozpoznaniu stopnia zagrożenia uprawy oraz warunków atmosferycznych. Duża wilgotność powietrza i wysoka temperatura, to czynniki sprzyjające rozwojowi chorób.

Do oprysków plantacji należy stosować Siazolę EK, Calixin, Bayleton 25 WP. Ten ostatni nadaje się do zwal-

czania nie tylko rdzy i mączniaka, lecz również septoriozy pszenicy i ryńchosporiozy liści jęczmienia. Warto dodać, że jest on nieszkodliwy dla pszczoł. Preparaty te można stosować łącznie z herbicydami w dawkach podanych na opakowaniach. Wymienione środki oraz inne (Funaben 50, Topsin M, Sportak 45 EC, Benlate) mogą być zastosowane ze względów toksykologicznych tylko do fazy dwóch kolanek.

W razie wystąpienia chorób na górnych liściach i kłosach można je zwalczać w fazie od początku do końca kłoszenia, z przerwą w okresie kwitnienia. Do tego celu (w zależności od gatunku zboża) służą: Bayleton 25 WP, Tilt 250 EC, Morfon, Fomort i Impact, stosowane zgodnie z recepturą podaną na opakowaniu.

mgr inż. Jerzy Jan Działoński WOPR w Białymstoku

## 1 września zabrzmi w Warszawie „DZWON POKOJU” z Hiroszimy

1 września, w 50 rocznicę wybuchu II wojny światowej w Mokokwie, sadowym replice Dzwonu Pokoju z Hiroszimy. Stolica polska stanie się tym samym 65 miastem w świecie, w którym z okazji tragicznych rocznic dziesięć tysięcy dzwono będzie ostrzegł przysiężąc nad światem groźbą atomowej zagłady. Dzwon zostanie ustawiony na terenie nowego obiektu kulturalno-wystawieniowego Franciszka Armińskiego, który postawił i poświęci go na cele związane z propagowaniem idei pokoju i współpracy narodów.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat — powiedział F. Armiński — sporo zmieniło się w tym mieście. W tym mieście i w tym mieście — dzwono ofiarowanego naszej stolicy przez Japończyków. Pragnęliśmy, aby ten dzwono stał się symbolem dobrej woli. Tak zrodził się pomysł zainwestowania w Galerii Pokoju, która ma służyć zbliżeniu i porozumieniu ludzi poprzez kulturę i sztukę.

Prace budowlane rozpoczął się jeszczę w br. Sam Dzwon Pokoju z Hiroszimy, który został wykonany w 1948 roku, jest dziełem artysty, który zaakceptował inicjatywę i sporządził plany. W tym czasie, na przekazanie „Galerii Pokoju” dzwono ofiarowanego naszej stolicy przez Japończyków. Pragnęliśmy, aby ten dzwono stał się symbolem dobrej woli. Tak zrodził się pomysł zainwestowania w Galerii Pokoju, która ma służyć zbliżeniu i porozumieniu ludzi poprzez kulturę i sztukę.

W jaki sposób Dzwon Pokoju z Hiroszimy trafił właśnie w Pana ręce?

Dzięki przychylności Prezydenta Warszawy Józefa Bolesława, który zaakceptował inicjatywę i sporządził plany. W tym czasie, na przekazanie „Galerii Pokoju” dzwono ofiarowanego naszej stolicy przez Japończyków. Pragnęliśmy, aby ten dzwono stał się symbolem dobrej woli. Tak zrodził się pomysł zainwestowania w Galerii Pokoju, która ma służyć zbliżeniu i porozumieniu ludzi poprzez kulturę i sztukę.

## Na łamach „NASZEJ WSI”

— Jest coś dziwnie przejmującego w tej muzyce, jakiś mistycyzm... (..) nieśmiały lokalny przegląd parafialnych chorów przekształcił się w imprezę o randze nie tylko ogólnopolskiej, ale i międzynarodowej. Hajnowski sędzią uznawany jest za jedną z piękniejszych budowli cerkiewnych w Polsce, a prof. Grygorowicz z Poznania za jego projekt otrzymał nagrodę brata Alberta.

O muzyce cerkiewnej w Hajnowce pisze Bożena Kotowicz „Śpiew duszy”. — Proboszcz ciecchanowieckiej parafii ks. Krzysztof Kluk był uczonym, który w sposób szczególny zaznaczył

swój obecność w naukach przyrodniczych XVIII wieku. O „Mineralogii z Podlasia” pisze Sławomir Jaroszewicz z Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciecchanowie.

— Ponadto najnowszy numer „Naszej Wsi” prezentuje ciekawe reportaże. M.in. proces czterdziestolecia — „W matni” — Uwadze Czytelników — rolników polecamy porady fachowe m.in. jak poprawić użycytki rolne, jak walczyć z zarazą ziemniaczaną, o hodowli jedwabników, zwalczaniu warozy w pasiece i inne.

(dz)

## KSIAZKI NADESŁANE

Bogdan Tużyński — Wyciąg z Północy, Wydawnictwo Sport i Turystyka 1989, nakład 570 egz., str. 581, cena 5500 zł.  
Joe Alex — Powiem wam jak wyglądał świat, Wydawnictwo Literackie 1989, nakład 190 000 egz., str. 222, cena 890 zł.  
Jan Koszowski 154—184, Epoka — Twórczość Recepta, Wydawnictwo Lubelskie 1989, nakład 2 000 egz., str. 558+446, cena 1. 1/2 — 5 800 zł.  
Mróz, Mrozek, Lem i inni — Wydawnictwo Literackie 1989, nakład 2300 egz., str. 142, cena 2200 zł.  
Helena Miszk — Trędowata, Wydawnictwo Literackie 1989, nakład 100 000 egz., str. 399+317, cena 1. 1/2 + 2100 zł.  
Dmytro Pawliczko — Tajemnica twojej twarzy, Wydawnictwo Lu-

beckie 1989, nakład 1 000 egz., str. 222, cena 490 zł.  
Józef Ignacy Krasiński — Latacja czarnoksięska, Wydawnictwo Literackie 1988, nakład 100 000 egz., str. 374+375, cena t. 1+2 — 1 800 zł.  
Walentyn Katakaj — Z diamentów wieniec — Książka i Wiedza 1989, nakład 5 000 egz., str. 294, cena 700 zł.

— Z całej naszej dzwiny reperił genny, prokownik, prawdziwych potwór, miernych wierszoborów zostalem zdaje mi się tylko ja jeden — stwierdza Katakaj na początku tej dzwiny książki, która nie wiadomo jak określić. Nie jest to powieść, ale równie trudno nazwać ją wspomnieniami, gdyż autor po to zaszyfrował (czeszta do przelicytowania) nazwiska swych współczesnych, by zaznaczyć, że nie bierze odpowiedzialności za szczególne — napisała J. Szymak-Reifertowa w Posłowie. To subiektywna wzięła życia literackiego w rewolucyjnej Moskiewie. W chwili gdy przyjacielami Katakajewa były Jelenin, Małkowskij, Mendelstajm, Buhajkow, Zoszenko, Babel, Olesza... (zet)

### Redaguje

kandydat na mistrza —

**DARIUSZ KLIMASZEWSKI**

### W ROTTERDAMIE GRYPĄ!

Z niemałymi kłopotami rozgrywanym jest w Rotterdamie piąty turniej o Puchar Świata. Jego uczestników zaatakowała... grypa. Z imprezy wycofał się chory Robert Hubner. Przerwy w grze miał Rafael Waganjan. Zagrypił też Walerij Salow i — groziło to słowami — nie wiadomo czy będzie mógł kontynuować grę.

Sportowcy zapewne są, że ta chorowitość spowodowana jest słabą kondycją fizyczną szachistów. Wszakże krylowie gra jest niby „siędzącym” sportem. Kto nie był w Holandii nie bez przyczyny mówią. W Rotterdamie bowiem każdy obokrajowiec może zachorować bardzo szybko. Kraj ten leży w depresji. Jego goście często wędrują, że jest bardzo ciepło, gdy tymczasem lato jest już w pełni. Powinno być bardzo dużo wiatu. Nawet więc w bezwietrznej i bezmornej zimie, Holendrzy chodzą dokładnie opatuleni szalikami. Obokrajowcy zaś w rozpiętych płaszczach. Efekt jest znany: grypa.

Mam jednak nadzieję, że uczestnicy turnieju szybko wyzdolają i bez trudu wyjdą z sytuacji. Rywalizacja powinna być interesująca. Na starcie znakomicie gra ANATOLI KARP-POW. Wicemistrz świata już po sześciu partiach objął samodzielną prowadzenie. Ma na swoim koncie 2,5 zwycięstw i dwa remis. Ale tuż za nim zalicza walkę. Jak do tychczas zwycięzca wychodzi z niej jego rodacy: WAGAN-JAN, SALOW, JUSUPOW. Wyprzedza nim TIMMANA, NUNNA. W tym właśnie gronie powinna rozstrzygnąć się sprawa pierwszych miejsc.

### Z BIAŁOSTOCKIEGO PODWÓRKA

Zorganizowano I mistrzostwa ośleda „Słoneczny Stok” w Białymstoku. Zwyciężył kandydat na mistrza Kazimierz Batruch — 7 pkt. z 7 możliwych — przed Władysławem Lapińskim i Andrzejem Kowalskim — po 5,5 pkt. W grupie juniorów triumfował Artur Kozłowski — 4 pkt.

Rozwiązania zadań: nr 316 — 1.SE2, nr 317 — 1.Gg7, nr 318 — 1.SE5.

Nagrody wylosowali: Edmund Butkiewicz z Mikolajek, Marek Wilkowskij ze Sztalbina i Leszek Zega z Grodka.

Zadanie nr 321. Mat w trzech posunięciach. Wśród Czytelników, którzy w terminie siedmioldniowym nadesła prawidłowe rozwiązanie zadania, rozlosujemy nagrodę książkową.



## JOLKA

Rozwiązanie JOLKI zamieszczonej w „Gazecie” nr 132 z 7 czerwca br. Poniżmo: portret, reszta, janczar, szarżka, kłaki, palatyn, kantata, kogut, rakarz, landara, władca, czaszka; Pionowo: szpikulec, mecz, legenda, czarka, twarz, pajanek, naprawa, raneł, Tełkas, rozważa, raca, terminarz;

### NAGRODY

Za prawidłowe rozwiązanie JOLKI rozlosowaliśmy trzy bony oszczędnościowe PKO wartości po 500 zł. Szczegółnie umiechnęło się do: Renaty Organek z Moniek, Ryszarda Piekuta z Rozdranki Starej oraz Katarzyny Maliszewskiej z Białegostoku.

Nagrody wysłamy pocztą. Zawartość przesyłki prosimy sprawdzić w obecności listonosza. (bm)

### MARIAN SUCHOŻEBRSKI

## Spór o rodowód H. Ch. Andersena

Mimo upływu 100 lat od śmierci duńskiego bajkopisarsza, tajemnica jego pochodzenia pozostaje nadal nierozwiązana. Według oficjalnych danych, Andersen był synem biednego szewca i pomywaczki, natomiast nieoficjalna wersja utrzymuje, że autor znanych dziełom całego świata był postacią krew królewską.

Podczas niedawnej dyskusji na ten temat w Instytucie im. Andersena, pisarz, historyk i dyrektor szkoły, do której w latach 1823 uczęszczał Andersen — Jens Joergensen wyraził przypuszczenie, że Andersen był synem króla. Teoria ta została przedstawiona przez niego w książce Christian (późniejszy król Christian VIII) i jego matką księżniczką Elise Ahlefeldt-Laurvig. Dla ukrycia romansu i uniknięcia skandalu oddali oni potajemnie urodzone dziecko na wychowanie uбоżej rodzinie. Teoria ta została opiera na tak jego zdaniem zasadniczych dowodach, jak istnienie wątpliwości

związanych z dokładną datą urodzenia Andersena oraz jego bliźnięcie, które w dzieciństwie przeżył z królewskimi dziećmi. Przeciwnicy tej wersji m.in. b. profesor literatury duńskiej na Uniwersytecie Cambridge i ekspert w zakresie twórczości Andersena, Elias Bredstedt uważają natomiast, że w fakcie częstej obecności pisarsza na zamku królewskim nie było nic dziwnego, ponieważ jego matka pracowała przez pewien czas w dworskich posiadłościach i zabierała małego chłopca z sobą. Profesor Bredstedt wskazał również, że wielu innych autorów miało — podobnie jak Andersen — kontakty z rodziną królewską.

Podsumowując tocząca się spory, przewodniczący Instytutu Johan de Wilius powiedział: Wiek — to również, że wielu innych autorów miało — podobnie jak Andersen — kontakty z rodziną królewską. Podsumowując tocząca się spory, przewodniczący Instytutu Johan de Wilius powiedział: Wiek — to również, że wielu innych autorów miało — podobnie jak Andersen — kontakty z rodziną królewską.

## Urządzenie antyreklamowe

Inż. Albert Nowak z Nowego Jorku skonstruował urządzenie, które automatycznie wyłącza telewizor, z chwilą, gdy na ekranie pojawiają się reklamy, zajmujące w telewizji amerykańskiej nie mniej — jak obliczył eksper — niż 1/3 czasu antenowego.

### ZZA KIEROWNICY

Czy silnik dwutaktowy wróci z powrotem do naszych aut? Obecnie prawie wszyscy maczacy produkcję pracują nad nim. Nowoczesny system wtryskowy wskazuje kierunek badań i ewentualnych zastosowań.

Pewien dzianka Australijczyk, który na handlowaniu nieruchomościami stał się jednym z najbogatszych ludzi swojego kraju, przeprowadził producentom samochodów kompromitację: — „Kto się za to nie zalał, pewnego dnia pozostanie ze spuszczonej spłonią!”

Używając tego dosadnego ostrzeżenia Ralph Sarich, inżynier jugosłowiański pochodzenia, uczcił ostatnio wynalazek, którego spraw-

dzania utrzymuje od roku w stałym napięciu konstruktorów prawie wszystkich producentów samochodów. Sarich opatentował metodę, która ma znowu przywrócić poczesne miejsce wyciętemu przed 20-toma laty, przykajacemu śmierdzielowi — silnikowi dwutaktowemu.

W laboratorium powstał dwutakt nowego typu, który tak twierdzi Sarich — nie ma nic wspólnego z tym niedgdy największym marnotrawcą spośród wszystkich obrotowych silników ciepłych. Wynalazca jest przekonany, że jego napęd — w rymie dwóch taktów — ma zagwarantowaną przyszłość i o wiele łatwiejszy w produkcji; poza tym lepiej służy ochronie środowiska i — mimo wszystko — jest bardziej przydatny, a w końcu jego wprowadzenie ma na celu wyparcie z produkcji tradycyjnego czterotaktu, jako napędu samochodów osobowych.

W przeciwnieństwie do dotychczas praktykowanego w dwutaktach układu paliwowego, w którym spaliny i świeża mieszanka nie dawały się całkiem oddzielić, ten

Australijczyk wynalazł nowoczesną, wspomagana powietrzem konstrukcję. Ono zapobiega, jak twierdzi Sarich, bzdurnym narzekaniom na nie wykorzystane strumienie gazu. Nowy system w układzie dolotowym pozwala dostarczyć jednocześnie mieszankę i sprężone powietrze do komory spa-

nia i zmienia to wszystko w doskonale rozplynioną parę, w wtryskując je przez — dokładnie — cztery milisekundę! W tym czasie napełniająca normalne powietrze — i potrzebne do spalania — i spaliny gazowe zostają w stu procentach zneutralizowane. Z powodu właśnie tego „okienka czasowego” niezliczone rzesze konstruktorów i techników łamały sobie głowy nad tym, żeby silnik dwutaktowy, jako prostszy w budowie uczynić na stałe jednostką napędową

## HIGH-TECH SARICHA

swego korbowodu dostarcza takiej samej energii — a do tego przy małym ciężarze własnym i niskich kosztach budowy. Całe chmury nie spalonych do końca węglowodorów wydobywające się z rur wydechowych dwutaktów były nosicielami wszystkiego najgorszego. Na to oburzali się ludzie z ochrony środowiska — w najlepszym przypadku. W następnej kolejności zaczęło walczyć także duże zużycie paliwa i zatrzymywanie gazów spalinyowych. W ten sposób

rozległo się jękanie, które w NRD trwa do dzisiaj — produkcja Trabanta. Na drogach Zachodu jest to widok coraz rzadszy. Firma Auto-Un'n zaniechała produkcji swojego dwutaktu (DKW F-102) w 1966 roku — szwedzki pionier dusowusów — Saab wytrzymał ze swoim „90” dwa lata dłużej.

Dwutakt utrzymał swoją pozycję tylko w specjalnych urządzeniach np. jako napęd do kosiarzek trawnikowych, motorowerów, modeli latających samolotów oraz szczególnych motocykli wycieczkowych — krótkie dystanse, stosunkowo niewielka żywotność, a do tego wysokie zużycie paliwa nie ma tu zasadniczego znaczenia. Czy obecnie to nowe elektryczne „okienko czasowe” przy wtrysku paliwa może otworzyć dwutaktowi drogę powrotną do samochodów osobowych? To pozostaje — jak na razie — wątpliwe. Sarich ma swą aparaturę, którą chce — począwszy od 1992 roku — produkować w Perth. Niektórym producentom oddaje ją do testowania, innym sprzedaje licencję. Ekspertów z wielu zakładów mają różne zdania... — Uważamy, oznajmia szef

rozwoju Forda — Werner Kalkert, że dwutakt w przyszłości będzie miał znowu zastosowanie w samochodach osobowych. Zabezpieczyliśmy sobie opcję i jeśli dojdzie do produkcji licencyjne, przysługujące będzie wynalazcy wynagrodzenie wynoszące 40 dolarów za każdy silnik.

Inne firmy są bardziej sceptyczne. Volkswagen już dwukrotnie zastopował wydatki milionowego wyngrodzenia na rzecz Saricha — prawie w ostatniej chwili! Inżynierowie poddali w wątpliwość twierdzenia Saricha, że przy pomocy katalizatora utleniającego da się ominąć surowe przepisy amerykańskie dotyczące spaliny. — Renesas silników dwutaktowych, sądzi wszelako szef działu badawczo-rozwojowego VW-Peter Walzer, nie jest bez szans, lecz będzie to chodziło o bardzo skomplikowany i drogi silnik w porównaniu do dotychczas produkowanego dwutaktu. Jeśli już, to nowoczesny silnik dwutaktowy będzie autentycznym high-tech-silnikiem.

JANUSZ GRYSIN











